

KERESZTÉNY MAGVETŐ.

XXXIV. évf.

1899. Julius—Augustus.

4-ik füzet.

A megigazulás.

I.

A megigazulás alatt igazzá levést értünk. A midőn azt mondjuk, hogy valaki megigazult, azt értjük, hogy az illető igazzá, szentté és jó emberré lett.

A vallások nagy, örök s egyik legfelségesebb czélja az emberi lelkek jobbítása, javítása vagy megigazítása. A világ egyik legnagyobb vallásalapítója, Budha ezt a czélt úgy fejezte ki, hogy még gondolataink menetét is tisztán tartsuk. Krisztus pedig így intette tanítványait: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes“.

Habár Krisztus világosan és elég érthetően megmondotta és példát adott arra, hogy az ember miként lehet igaz, ha teljesíti ama két legfőbb parancsolatot, vagyis szivét az isten és ember-szeretet lángja hevíti: még is már halála után nemsokára vitatkoztak azon az ő követői, hogy az ember miként igazul meg. Hisz a legnagyobb apostol, Pál nemcsak egy levelében tárgyalja a megigazulás tanát.

Ma a keresztény-vallásfelekezetek a megigazulás értelmére vonatkozólag egyetértenek. Hisz a szentírás szerént is a megigazulás igazzá levést, továbbá az igazságban való előhaladást, gyarapodást jelent. „A ki igaz, legyen még igazabb és a szent legyen még szentebb“. Jelen. 22. r. 11. vers.

De míg egyetértenek a vallásfelekezetek a megigazulás jelentésére nézve, annak természete és jellegéről különbözőleg vélekednek.

A katolikus írók szerént: „A megigazulás Istennek oly csodálatos működése, mely a lelket gonoszságaitól megtisztítja, új teremtménynyé teszi, igazzá, szentté és a teljes jámborságra készségessé, Isten templomává szenteli, gyermekévé fogadja és jegyesévé választja. S mindezt Isten a lélekben nem lassanként, hanem egyszerre eszközli.

A megigazulás, ez eredményét tekintve, valóban nagyobb szerű az ég és a föld teremtésénél is; nagyságával és kitűnőségével fölül-

múlja némileg a teremtmény megdicsőítését is és bizonyos értelemben Isten legnagyobb műve.

Ezt jelzi a szentírás. Az apostol szerint, Efez. 1. r. 18. vers, Isten oly nagy hatalmát fejt ki a mi lelki feltámasztásunkban és átváltoztatásunkban, a mekkorát tanúsított Krisztusnak halottaiból való feltámasztásában és jobbjára való ültetésében. Ezt tanúsítják a szentatyák és egyháztanítók is. Szent Ágoston tanítja, hogy nagyobb mű a bűnös megigazulása, mint ég és föld teremtése. Mert az ég és föld elmúlik, de az előrerendelték üdvössége és megigazulása megmarad. Szent Tamás szerint a bűnös megigazulása, amennyiben az isteni természetben való részesülés örök javát czélozza, Isten legnagyobb műve“.¹

Abban az értelemben, a mint a katolikusok felfogják és tanítják, valami nagyszerű lehet szerintük, hogy a Krisztus vére és érdeme vagyis, a mint ők nevezik, a malaszt egy pillanat alatt igazzá teszi az embert, amennyiben a bűnöket — melyek szerintök, mint az eredeti bűn, léteztek már a születéskor — azonnal eltörlik a lélekből. Vagy is az Ádám bűnét, a mi a világra áradt, eltörlí a Krisztus érdeme, ártatlanul kiontott vére.

Míg a többi vallásfelekezetek a megigazulást inkább a bűnös ember belső világában, a lélekben végbemenő folyamatnak tekintik.

Oly szépen mondja Lang:² „A megigazulás és a bűnbocsánat jelentik a bűn következményeinek eltörlését a bűnös tudalmában, újjászületése által. Ha a bűn következményei külső és időszerű rosszak voltak, akkor a megigazulásban és bűnbocsánatban ezek természetesen nem szűnnek meg. A ki bűnös könnyelműségben egy milliót elpazarolt, azt nem kapja vissza, mihelyt komoly, erkölcsi életre tért. A ki korábban mértékletlen volt és egészségét összerontotta, a megigazulás és bűnbocsánat állapotában nem lesz azonnal egészséges. Ez csak a természet rendje szerint következhetik be és nem az erkölcsi rend szerint, melyek soha sem fedezik egymást közvetlenül. De az érzelem, melylyel a bűn következményei hordoztatnak, megváltozott. Az a fájdalom, melyet egy seborvos kése jó szándékból okoz az embernek, ép oly heves, mint az, a melyet a kinzópad kése ejt; de az egyik esetben szelid hangulattal tűri az

¹ Dr. Katschthaler János »Katholikus Ágazatos Hittan«. Ford. dr. Kiss János, Budapest, 1898. 351—352. l.

² Lang Henrik »Keresztyén Dogmatika«. Ford. Kereszturi Sándor. Budapest, 1876. 134. l.

ember, mivel gyógyszer, a másik esetben pedig boszankodik, mivel tudja, hogy rossz szándékból történik. Éppen ez a különbség azon szenvedés közt, mely oly bűnből származik, melyről érezzük, hogy meg van bocsátva és oly szenvedések közt, melyek a haragvó Isten kezéből látszanak származni. Üdvös igazság az, hogy a mennyire tapasztalatunk terjed, a cselekedettel elválaszthatlanul össze van kötve a következménye. A bűnbocsánat azt nem szünteti meg, de áldássá változtatja, midőn szelid hangulatot és háládatos türelemességet hoz létre.

Ez értelemben beszélhet az ember, ha akar, helyettes szenvedésről, mely a bűnért lakol; az ember jóllehet mássá lett, hordozza a bűnnek egy korábbi állapotból fennmaradt következményeit; tehát más hordozza, mint a ki megérdemelte. E türelmes és kegyes hordozása annak, a mit az ember többé nem érdemel meg, azt észszerűen egy és ugyanazon ember különböző állapotára kell viszonyítani.

Ha a bűn következményei belső rosszak voltak, melyek az öntudatban léteztek, minők a bűnösség érzete, a félelem és az elégedetlenség: akkor a megigazulás és bűnbocsánat ezen rossznak az öntudatból eltávozásából áll, melynek helyére most a béke és kiengesztelődés lép. Az öntudat eme megváltozása vallásos tapasztalatunk közvetlen ténye és a bekövetkezett ujjaszületés természetes következménye“.

Mivel a keresztény-vallásfelekezetek között a megigazulás természetére nézve nagyon különbözők a felfogások, az egyes felekezetek dogmái: jelen sorok czélja ismertetni a különböző vélekedéseket és azokat bírálni a józan ész világánál.

A római katolikus egyház azt tanítja a megigazulásról.

1. Hogy a bűnös megigazulása Krisztustól van, vagyis hogy azt Krisztus kinszenvedésével és halálával érdemelte ki számunkra.¹

2. Hogy a megigazulás nemesak Krisztus igazságosságának beszámításából áll, hanem az ember belső megtisztulásában és megszentelésében, úgy, hogy a bűnöket nemesak befödi, hanem eltörli; úgy, hogy az ember maga benső igazságossággal, melyet a lelkébe öntött megszentelő malaszt által nyer, igazzá lesz; úgy hogy az ember, kibe a megigazulás pillanatában Isten kegyelme és szeretete ömlik, Isten előtt valóban kedvessé lesz; hogy Isten maga is sze-

¹ Trienti zsin. 6. ülés. 10. kán. és ugyanazon ülés 3. fej.

reti az igazat és viszont, hogy az igaz Isten szeretetétől hevül s (legalább állapotbelileg) Istent szereti.¹

3. Hogy a megigazulás, mely e szerint az élet jámborságától, vagyis az ember erkölcsi igazságosságától nagyban különbözik, nem fokozatosan történik, hanem egy pillanat alatt; nem is az ember műve, a ki a segítő malasztól támogatva az érzékiséget fokozatosan a lélek uralma alá hajtja, hanem az Isten műve, ki az embernek — a felnőtteknél természetesen csak akkor, ha megteszik, ami teendőjük — egy pillanat alatt megbocsátja bűneit és őt bensőleg megújítja.

„A megigazulásról szóló, e katolikus tan nagyon összevág az embernek eredeti állapotáról, az áteredő bűnről és következményeiről és a Krisztus által szerzett megváltásról szóló katolikus tannal. Az egyház tanítása szerint az az igazságosság és szentség, melyet ős szüleink a véték előtt ékeskedtek, nem volt az emberi természet lényeges szükséges része, hanem természetfölötti és teljesen ingyenes isteni ajándék. Ezt Ádám vétkeztén, a maga és utódai számára elvesztette és a vétket utódaira örökségképen hagyva, magát és ivadékait méltóvá tette az isteni haragra és boszúra. Megváltó Krisztusunk eleget tevén és az elvesztett javakat kiérdemelvén, számunkra az üdvöt bőségesen visszaállította, azaz bő alkalmat szerzett, hogy bűneink teljes bocsánatát és a szentség tiszta ruháját elnyerjük. E javakat az egyház tanítása szerint a megigazulás szerzi meg nekünk.²

Az áteredő bűnről azt tanítják a katolikusok, hogy Ádám nemcsak a testi halált és a büntetéseket, hanem a bűnt is, a mi a lélek halála, átöntötte az egész emberi nembe és pedig nemzés, nem pedig utánzás útján. Ez a bűn, mint tulajdon bűn, minden egyes emberben meg van. Az eredeti bűn csak a Krisztus érdemei által törülhető el, a ki vére árán békített ki minket az Istennel.

A kis gyermekekről a keresztelés alkalmával letisztítatják az, mit a születésben magukra vontak.

A keresztség eszközi az áteredő-bűn bűnösségének elengedését. A keresztelés után is megmarad a testi kívánság vagy testi ösztön.³ Érdekes, hogy dr. Katschthaler azt jegyzi meg, hogy az áteredő

¹ Trienti zsin. 6. ülés. 11. fejezet.

² Dr. Katschthaler János, „Katholikus ágazatos hittan“. Ford. dr. Kiss János, Budapest, 1898. III. köt. 255. l.

³ Dr. Katschthaler, „Kath. ágaz. hittan“. II. köt. 42. l.

bűn a trienti zsinat határozata szerint igazi bűn. Tehát azért, mert a zsinat úgy tanítja.

A biblia is emberi mű, a mint azt ma már minden felvilágosult ember tudja. Az ember teremtéséről szóló leírás sem egyéb, mint egy mythos. Ilyen van nemcsak a zsidó szentkönyvben, hanem van más vallásos és nem vallásos iratokban. Minden iskolázott ember ismeri a regét az ember származásáról Deukalion és Pyrrha által. Van az ember teremtéséről rege az eszkimóknál s számos ázsiai szigetbeli lakóknál. Az emberiség eredetét őshomály fedi. A történelem semmit sem tud az emberiség előállításáról. Csak regék azok, a melyek az emberiség eredetét kimagyarázni igyekeznek.

Tudjuk, hogy a szent írásban levő Ádámról és Éváról szóló leírás is csak rege. Egy szép mythos, melynek értelme az, hogy az ember az Isten gyermeke s így egymásnak testvérei vagyunk. De azt megtörtént dolognak tartani igen nagy együgyűsége mutat. Ha ezt a tant fogadjuk el, a mi egyedül helyes és igaz, hogy az Ádám és Éváról szóló leírás a mesék országába tartozik, felfogásunk más lesz, mint a katolikusoké.

Ha már most tudjuk, hogy Ádám és Éva csak költött alakok, tényleg az ő vétkük át sem szállhatott az utódokra.

Az eredeti bünt a szentírás nem tanítja sehol. Az ő testamntumban egy szó sincs róla. A zsidók Babylonban nemzetük szerencsétlenségét az ősök bűneinek tulajdonították, az apák ették meg az egest s a fiaknak foguk vásik meg belé.¹ Ezekiel felségesen felel meg nekik: „A mely lélek vétkezik, annak kell meghalnia: a fiu nem viseli az ő atyjának álnokságát, sem az atya nem viseli a fiunak álnokságát: az igaznak ő magán leszzen az ő igazsága és a hitetlenen magán leszzen az ő hitetlensége.“² De nem szól erről az új testamentum sem. Bizonyára a ki kitalálta ezt az emberiségre nézve gyászos tant, annak nem volt gyermeke. Hisz szülő a ki örömét találja a gyermeki mosolyban, lehetetlen, hogy ilyen tant kitalált volna. A gyermeki sziv tiszta és mocsoktalan, nincs abban sem erény, sem vétek. Vétket csak az követhet el a ki gondolkozik, s egy csecsemő még nem tud gondolkozni. Nem tisztább a májusi harmatesepp, mely a virághelyhét betölti, mint a kis gyermek mosolya, szempillantása. Hisz a Krisztus, a legnagyobb gyermekbarát is azért szerette olyan

¹ Ezekiel 18, 2.

² Ezekiel 18, 20.

forrón a gyermekeket, mert tudta, hogy azoké a mennyország.¹ Tanítványainak pedig azt mondotta, hogy míg olyanok nem lesznek mint a kis gyermekek, nem mehetnek be Isten országába.² Más helyen, mikor megdorgálja az árulókat és kiüzi a templomból, a gyermekek kiáltják: Légy segítségül Isten a Dávid fiának. A farizeusok megharaguvának, s felszólítják Jézust, hogy ezek miért beszélnek, mire nekik egy felséges mondással válaszol. „Soha nem olvastátok-e ezt? a kicsiny és csecsszopó gyermekek szájak által végezted el a dicséretet“.³

Oly találóan mondja Lang,⁴ „Krisztus mindazon beszédeiben, melyeket a synoptikusok fenntartottak, úgy tünteti fel az emberi lelket, mint a mely a jó iránt fogékony és nyílt, például a magvető hasonlatában; az eltévedt fiu testvérét is, jóllehet olyan embernek festi az ismeretes hasonlatban, a ki nem egészen erkölcsös, de még is olyan fiunak, kivel az atya meg van elégedve, nem dob össze minden embert in unam massam perditionis, hanem viszonylagos különbséget teszen a betegek és egészségesek, igazak és nem igazak közt“.

Oly találóan mondja Hatala Péter:⁵ „Mikép közölhet a testi nemzés a lélekkel ily szenyfoltot“, ez a theologusok szerint az eredendő bűn titka, az az megfoghatatlan valami; de azért szent igaz. A protestáns felfogás szerint Isten egyszerűen beszámítja, betudja, minden egyes embernek Ádám bűnét; tehát nem kapjuk physikai uton“.

Lang Henrik szerint.⁶ „Tudományosan még tarthatatlanabb a természeti ember teljes romlottságáról való tan, mivel az akaratot, tehát az ember lényegét eltörli. Oly akarat, mely a jót többé nem akarhatja, ellenmondás. Schleiermacher jogosan mondja, hogy e nézet szerint az ember emberi természet nélkül születik s megszűnik a Krisztus váltságának lehetősége, mivel hogy az ember annak elfogadására fogékony legyen, előbb tőle függetlenül át kellene alakítani“.

A ki valaha bünt követett el, az tudja, hogy a bünt először

¹ Máthé 18, 10.

² Márk 10, 13—16.

³ Máté 21, 15—16.

⁴ Lang Henrik „Keresztyén Dogmatika“. ford. Kereszturi S. Budapest, 1875. 98. l.

⁵ Hatala P. „Az én hitvallásom Budapest. 1875. 63 l.

⁶ Lang H. i. m. 99 l.

át kell gondolni az embernek, mielőtt megtenné. Akarat nélkül nincs sem bűn, sem erény. Az öntudatnak tudomása van a bűnről, valahányszor az ember azt elköveti.

A csecsemő nem gondolkozik, tehát bünt sem követhet el. A kis gyermek tudta és akarata nélkül bünt követett el s az ő tudta és akarata nélkül az ő bűne el is töröltetett. Helyesen jegyzi meg Hatala¹ „Bizony, bizony, furesa eljárás az úr istentől! . . .“

Végeredményben a katolikus vallás is rájön az unitárius vallás igazságára, hogy az a kis gyermek bűnös nem lehet. Ha az eredeti bűnben születik is, de a keresztviz lemossa azt, vagy is a Krisztus érdeme folytán eltöröltetik az eredeti bűn.

A katolikusok szerint²: „A sértett Isten önmaga önmagának ad elégtételt és saját tettét beszámítja annak, ki azt nem eselekedte, t. i. az embernek, követelve ettől, hogy mindezt elhigyeje.

Ha ezt az emberre alkalmaznók, mosoly idézne ajkainkra . . .³

Ha az Istenségnek ily eselekedeteiben való követését átültetnők társadalmunkba, ez igen biztató lenne a sértő, de kellemetlen a sértett felekre . . .“

A katolikus vallás ama dogmája, hogy az ember eredetileg bűnösnek születik, s hogy a bűnös megigazul Krisztus által vagyis Krisztus kinszenvedésével és halálával, vagy is az ő érdeméből, mint a szentirással és józan észszel teljesen ellenkezőt fennebb megczáfoltuk. Most ismertetjük a megigazulásról való katolikus dogmát Katschthaler nyomán.⁴

A megigazulás négy dolgot foglal magában. Elsőben Istennel való kibékülésünket. Másodsor bűneink bocsánatát mind a büntényre, mind legalább részben a büntetésre nézve is. Harmadszor a benső ember megigazulását. Negyedszor az örök dicsőségre való jogot és elfogadtatásunkat.“ (i. m. 257 l.).

Ezekre felhozzák a szentirásból, hogy a vétkek elvételnek. Ján. 1 r. 29. lemosatnak 1 Kor. 6 r. 11. eltöröltetnek Csel. 3, 19. és

¹ Hatala P. i. m. 65 l.

² Hatala P. i. m. 64 l.

³ „X. urat megsérti Y. ur; mi történik? X. ur önmagún szerez magának elégtételt s azt betudja Y. urnak, ugy veszi mintha Y. ur kérlelte volna meg őt; sértőnek nincs más kötelessége, mint elhinni, hogy X. ur csakugyan eleget tett önmagának Y. ur által elkövetett megbántásáért“.

⁴ Katschthaler János dr. „Katolikus Ágazatos Hittan“ ford. Dr. Kiss János, Budapest, 1898. III. köt. 249—356 lap.

Tit. 3,3—8-ig. Ez utóbbi helyre beleerőszakolják, hogy a bűnös emberek a keresztség által üdvözültek. (Katschthaler. i. m. 259 l.).

Az I. Kor. 6. 11. mely érdekes magyarázatát adja Dr. Wohlfarth I. F. T.¹ Megmosodtatok, megszentelődtek vagy a szentlélektől vagy a Krisztustól vagy az Istentől vagy megigazultatok, az az: az által, hogy az ur Jézusban való hitet bevettétek és a „mi Istenünk lelke által“ mint a mely nektek a folytonos szent életre erőt ad. Tit. 3, 3—8-ban az áll, hogy az Isten az ő irgarmasságából tartott meg minket az ujonan való születés ferdője és a szentlélek megújítása által. „Vagyis, hogy a keresztség által mi külsőleg egy új, a régítől merőben különböző s keresztényhez illő erkölcsi élet folytatására köteleztetünk, szintugy mint belsőleg a „szentlélek által“, azon szellemi erő által, melyet bennünk Jézus tudománya eszközöl“. Wohlfarth. i. m. 1177. l. Ez utóbbi felfogás az egyedül helyes és a szentírás szövegének megfelelő.

Az állítják, hogy a megigazulás egy pillanat alatt történik, nem lassanként vagy fokozatosan. „Szerintünk a mennyiben Isten az emberbe a megszentelő malasztot önti, mely a súlyos bűnöket eltörli, melynek folytán az ember megszűnik Isten haragjára és az örök kárhozatra méltó lenni, sőt inkább Isten örökbe fogadott fiává és reménység szerint az örökboldogság örökösévé lesz“. Katschthaler. i. m. 263. l.).

Annál inkább kell ezt hinni szerintük — mert hisz a kisdetek is a keresztség által igazulnak meg. Ha pedig egy pillanat alatt nem igazul meg a bűnös, akkor egy ősi dogmán esik esorba, nem lehet kimagyarázni a csecsemőknek a keresztviz által való megigazulását. Pedig olyan sáfára van szükségük, a mire az egyforma dogmák rávonhatók legyenek.

Azt állítják, hogy megigazulásuk eszközlésére közreműködnek Isten, Krisztus, a szentségek, az áldozópap, mimagunk és cselekedeteink. (Kath. ag. Hittan i. m. 267. l.).

„A megigazulás kezdete — szerintük — a keresztség, a mely a véték halála, a lélek ujjászületése . . . az örökbefogadás ajándéka“. (i. m. 271. l.).

Tehát, a ki nincs katolikus módon megkeresztelve, az igaz sem lehet. Szerintük első kelléke a jósnak a megkeresztelkedés még pedig r. katolikus szertartás szerint. Csakhogy akkor az ő

¹ Új-testamentum a szentírásnak stb. magyarázata Dr. Wohlfarth után Incze Dániel és Herepei Gergely 1854. Kolozsvár, 934. l.

hitezikkük szerint Mária sem lehetett igaz, mert ő nem részesült keresztségben, pedig a katolikusoknál a Mária cultus nagyon ki van fejlődve. Talán eme hitezikknél fogva szokták r. katolikus testvéreink az unitáriust, ha vagy egy áttér az ő hitükre, megkeresztelni. Akkor egy Sokrates, egy Seneca a Krisztus előtt, igazak nem lehettek. S ma is igazat csak a katolikus anyaszentegyházban lehet találni. Nagy igazságtalanság volna attól az Istentől, a kit Jézus jónak lenni tanított, ha az igazságot és a jóságot csak azok részére osztogatta volna, a kik az egyedül idvezítő egyházban keresztelkedtek meg.

Akkor sem a Budhisták, sem az Izraeliták, sem a Mohamedánok között igaz nem lehet, sem más vallásban, csak is az emberiség milliói közül az alig egy maroknyi katholicismusban.

Az is érdekes, hogy a mi megigazulásunkkal nagyobb lesz a Krisztus dicsősége. (i. m. 271. l.) „Mivel minden mestermű alkotójának dicsőségére válik. Vagy ki kételkedhetnék arról, hogy Krisztus annál dicsőségesebb fog lenni, minél többet ragadott ki az ördög hatalmából és juttatott el megelőző érdemeivel nagyobb megtiszteltetésre és dicsőségére? Bizonyára a hadvezért vagy császárt is annál kiválóbbnak és dicsőségesebbnek tartják, minél több foglyot szabadított ki az ellenség kezéből és minél több jónak és nagyobb dicsőségnek részeseivé tevő őket.“ (i. m. 271. l.). Akkor különös Isten lehet a Krisztus, ha még a bűnös megigazulása is az ő dicsőségére lehet. Nem elég nagy-e ő magában? De ez nem is helyes és igazságos dolog az Istentől, ha az egyik lény jóságát beszámítja a másiknak. Ez furcsa felfogásra vezetne a társadalomban.

A megigazulás szerintük is a benső ember megújulásában és a bűnök megbocsátásában áll, a mit az Isten segíthet csak elő, mert a vétket Istenen kívül más nem bocsáthatja meg, sem a lélek megújulását Istenen kívül más nem eszközölheti.

A megigazulás még is főleg, Jézus eljövételétől, életétől és halálától függ. Eszközlő okai a szentségek. Vagyis tán ez lenne a helyes értelmezése az ő hitüknek. A bűnös csak is az Isten vagy is a Krisztus érdemből igazul meg, de hogy igazzá lehessen azt a szentségek eszközlik még pedig a keresztség, a bűnhánat szentsége vagyis a gyónás és a többi szentség, a melyen 7 van. (i. m. III. köt. 272 l. és i. m. IV. köt. 81—82 l.). A ki a 7 szentség közül egyet nem hiszen, az nem igazul meg. Azonban megengedik, hogy szorosán véve elég hinni, hogy az ember megigazuljon, az Isten léte-
léről és a megjutalmazásáról szóló igazságokat.

A kisdedek megigazulására elég a keresztség, semmi egyéb nem kívántatik, minthogy az eredendő bünt is tényleges közreműködésük nélkül vonták magukra. A malasztra a kisded más közreműködésével készül elő, mert az anyaszentegyház kölcsönöz neki szívet is, hogy higgyen az igazságra, száját is, hogy vallomást tegyen az üdvösségre. Így bennök is érvényesül legalább az a közös törvény, hogy a malaszt nem adatik a rá teljesen készületlen alanynak“ (i. m. 277. l.). Ez az állítás nem egyéb, mint fából vaskarika.

Egy embernek csak egy szíve lehet. Még a tudomány nem haladt annyira, hogy szívet és száját lehessen kölcsönözni. A csecsemő nem gondolkodik, nem beszél. Csak az hihet, a kinek öntudata van, vallomást az tehet, a kinek értelme van. A csecsemőnél még sem öntudat, sem értelem nincs.

A míg a kisded teljesen megigazulhat tudta és akarata ellenére, addig a felnőttéknél szükséges, hogy a felnőtt maga is közreműködjen az ő megigazulására. Sőt a ki ezt nem hiszi, azt kiátkozza a trienti zsinat. 6. ülés 4 cónonja.

Az mindenesetre tiszteletre méltó, hogy ezt is megengedi az egyház és teljesen az ember helyett nem végzik el az ő megigazulását a Krisztus, az egyház és a szentségek. A felnőttéknél szükséges a hit a megigazulásra, sőt hit nélkül teljes lehetetlen a megigazulás. A hit alatt a kinyilatkoztatott igazságokat értik, de főleg azt, hogy a bűnös higgye „hogy a Krisztus által eszközölt megváltás következtében megigazul; mert az eszközölt megváltásról szóló ezen igazság legalkalmasabb az ember serkentésére, hogy a megigazulásra komolyan előkészüljön“.¹ Vagy is, ha az ember nem hiszi, minthogy sokan nem hiszszük, hogy a Krisztus vére elmosta a bünt és ő engesztelő áldozat a világ bűneiért, ha nem hiszszük, hogy a Jézus a bűnöket megbocsátja, akkor megigazulnunk sem lehet.

Szóval a katolikus hittani igazságok arra az eredményre vezetnek, hogy a ki nem hiszi a katolikus igazságokat, az nem igazulhat meg.

Sőt ki is van mondva, hogy „az olyan ember nem igazulhat meg és nem üdvözülhet, a ki egy hitcikkelyt is vonakodik igaznak tartani“.²

A Krisztus, az apostolok sem idvezülhettek e szerint, mert ők nem hitték és nem hirdették azt a sok hitcikkelyt, a mit a katholi-

¹ Katschthaler. i. m. III. köt. 285. l.).

² Katschthaler. i. m. III. k. 288. l.).

kusok hirdetnek. Krisztus az alázatosságot és nem a kevélységet kötötte tanítványai szívére. Az ilyen tételek dölyfössé és kevélylyé teszik az embert, pedig egy vallásnak sem a czélja e földtekén a dölyföt, a gőgöt, e minden bűnök szülőanyját ápolni, nevelni és táplálni. Tán ezért néz le a r. katolikus minden vallást, mert az övét tartja egyedül igaznak.¹

A jó Isten a mi mennyei atyánk nem nézi, hogy melyik vallásban hiszünk, hanem csak szíveinket vizsgálja és az hitünk, reménységünk, hogy a miért nem hiszük a katolikusok sok tanát, melyek ellenkeznek a józan észszel, a természet örök törvényeivel, azért megigazulhatunk a mi egyszerű unitárius vallásunkban is, ha szívünket tisztán tartjuk és nem vétkezünk, még üdvözülhetünk is. De üdvözülhet még a zsidó, a mohamedán, a budhista is, ha tisztán, szentül és igazán éli le életét. Az Isten, az ő napját nemcsak a katolikusokra hozza fel, áldást nemcsak ezeknek ad hűsítő forrás vizben, nemcsak őket részelteti életadó levegőjével, nemcsak őket érteti, hanem a hottentot és a vörösbőrű indiánt is. Ha szívet és lelket a más vallásu embereknek is adott, azokat is fogja megigazulttá és üdvözültté tenni bizonyára az ő nagy lelkének határtalan szeretete.

A hiten kívül, a jó cselekedeteket is szükségeseeknek tartják a megigazulásra. S jó cselekedettel az igaz érdemet szerez az örök életre. Jó cselekedeteink nem annyira önmagunktól, mint inkább Krisztus érdemeiből az isteni beszámítás és Isten kegyelme folytán lesznek érdemszerzőkké; s azonfölül Isten megteheti, hogy azokat nem számítja be az örök boldogságra.²

A jó Isten, ki a szíveket és a veséket vizsgálja, hogy a Krisztus érdemeiért fogadjon minket kegyelmébe, egy ilyen tan épen vallásban, a mely vallásnak a lelkek jobba tétele a czélja, nem helyénvaló. Egy ilyen tan megsemmisíti az ember szabadakarataról szóló fölséges tant. Minek törekedjem én a jóságra — így szólhat a katolikus — Krisztus úgy is megváltotta a világot. Az ő érdeméért Isten megbocsátja úgy is bűnömet. Minek viseljem jól magamat, ha azokat Isten nem számítja be nekem az örökboldogságra.

¹ Egy érdekes esetet említek fel. Egy családban a melyben az apa református, az anya katolikus volt, a gyermekek tanulták a vallást. A leány mondja fiutestvérének, hogy ő nem fog üdvözülni, mert nem katolikus. A flu az anyjához szalad s tőle a katolikustól kérdezi, hogy vajjon ő üdvözül-e, mert a leánytestvére azt mondja, hogy ő nem fog üdvözülni. Az édes anya szíve megsugja az egyedül igaz feleletet, ellenkezőt azzal, a mit az ő vallása tanít. „Te is fogsz édes fiam üdvözülni, csak viseld jól magadat“.

² Katscht. i. m. III. k. 332. l.

Ha a Krisztus engesztelő áldozat az általuk ugynevezett oltári szentségben, a mely váltság a bűnösökért, akkor a katolikus szabadon vétkezhetik.¹

A statistika nem áll rendelkezésemre e sorok írásakor, pedig érdekes lenne tudni, hogy a bűntények minő viszonyban állanak a vallásokkal. Az a vallás jóságának és tisztaságának egyik jele, ha tagjai kevesebb büntényt követnek el, mint a többiek. Egyik országos börtönbe szolgáló lelkész társam nem régiben említette, hogy nem igen van unitárius a börtönben. Hiszem, hogy ennek nemcsak hitfeleink csekély száma az oka, hanem a vallásos nevelés is, a melyre elég áldozatot soha sem hozhatunk és az a felfogás is, melynél fogva bűneinkért mi fogunk lakolni és a mi bűneinkért nem szenvedett az Isten s az ő érdeme nem íródik a mi javunkra, csak is az a jó tett, a mit magunk követtünk el e földi életben.

A Jézus felséges tanításai a konkolyról és a tiszta buzáról, a szőlőmunkásokról épen arról győznek meg, hogy az igazakat, a jókat az Isten kegyelmébe fogadja. Az igazak fénylenek mint a nap az ő atyjoknak országában, így tanítja a Krisztus evangéliuma.

¹ Ismertem felvilágosult katolikust, a ki tökéletesen hitte, hogy miután ő bűneit meggyóna és áldozott, most bűnei teljesen el vannak törölve s ő kezdheti elől a vétket. Hogy ilyen felfogás minő befolyással lehet az erkölcsök nemesítésére, azt felesleges fejtegetni.

És az a hit a nép között, hogyha ő áldozik, akkor bűnei meg vannak bocsátva. Különösen a műveletlen népnél van ez a felfogás elterjedve, az teljesen azt hiszi — a katolikus nép, — hogyha bűneit a papnak meggyóna, megvan igazulva, tisztulva. Egy művelt katolikus nő mondotta, hogy mikor gyónni ment az ő lakóhelyéről egy más községbe a hol a plébános lakott, alig bírták a lovak a kocsit, hazafelé jövet pedig vigan jöttek, mivel menet a bűn is nyomta a kocsit, jövet pedig a bűn elmaradt s könnyebb volt a kocsi. Könnyebb jegyzém meg, mivel a lovak hazafelé mindig inkább sietnek, mint el hazulról.

DÉZSI MIHÁLY.

Szellemünk képviselői a Millenium századában.

B) A torda-aranyoskörü patronusok.

Méltattuk fennebb a Pápai-, Gálfi-családok ügybuzgóságát. De ez a pont, ez a város, hol az országgyűlés tartatott, mely 1568-ban az unitárius vallást a recepta religiók közé felvette, hol a kolozsvári kollegyommal egy időben gymnasiumunk keletkezett: nem képzelhető másképp, minthogy Torda város s a szomszédos Aranyosszék, tordamegyei hiveink oly buzgalmat fejtettek ki, hogy itt ekklesiákat, tanodákat alapított, s a nehéz idők daczára virágzásban a mai korra lehozta.

Kik a mult szellemét képviselik, ilyenek:

Az aranyos-rákosi *Csiphkések* Aranyosszékről szakadnak Tordára, hol előkelő positiót foglaltak el, ott a főtéri házakban. Városi, megyei szolgálatban állanak. *Elek* senator, 1818-ban a gymnasium felügyelő gondnoka, *András* ügyvéd, szintén gymnasiumi gondnok, meghalt 1846-ban. *Albert* kortársam, megyei hivatalnok, turi birtokos. *Farkas* toroczkoí szolgabíró, *Ödön* tordavárosi alkapitány, 1891 óta consistorok.

A *Feketékről* hogyan emlékezném meg. Fekete kamarai orvosra, ki ha véletlen a sóakna felé el nem lovagol poniján ablakunk alatt, most nem írnám e sorokat. Fia *Ferencz*, kereskedő és vállalkozó lett. *Lajos*, ki 1868 óta consistor, selmeczbányai bányász akadémiai tanár s bányász-író.

Az 6-tordai *Gyulaiak* 1595. ápr. 26-áról armalist birnak, mit Gáspár impetrált. Mint fennebb a Gálfiak és Pápaiaknál elbeszéltem, Gyulai Zsófia, Pápainé, mint az ős fészekben maradt ág utolsó ivadéka, tordai házáat, külsőit 1828-ban a tordai gymnasiumnak és ekklesiának hagyományozta. A Kolozsvárra szakadt ág a mult század végén s e század elején is az Ágostonokkal, Geleiekkal, Zsomboriakkal jönnek rokonságba. *Pálnak* két fia volt: József († 1871)